

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשכ"ט.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. ענינו של שבת מברכים החודש — שבו מברכים את החודש הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הן הברכה שנאמרת לפני ההכרזה אודות הקביעות דר"ח, והן הברכה שנאמרת לאח"ז — בכל הששה ענינים שנקבעו בסידורו של רבינו הזקן, בעל התניא והשלחן ערוך, היינו, שהוא פוסק הן בנגלה דתורה והן בנסתר דתורה.

ולהעיר, שיש בזה מה שאין בזה, יש מעלה בנגלה דתורה על נסתר דתורה, ויש מעלה בנסתר דתורה על נגלה דתורה:

המעלה דנגלה דתורה היא — בפשטות — שהלימוד הוא בכדי לידע את המעשה אשר יעשון, מעשה בפועל, ששוא אצל כאו"א מישראל ללא התחלקות, והו"ע עיקרי בעוה"ז, כמבואר בתניא המעלה שיש בענין המעשה לגבי כוונה, שגם אם כיון כל הכוונות לא יצא ידי חובתו, אלא צ"ל ענין המעשה דוקא (מעשה רבה או עכ"פ מעשה זוטא — "עקימת שפתיו הוי מעשה"²), שזהו לפי שכללות ירידת הנשמה למטה אינו אלא בשביל לתקן את הגוף ונה"ב ("כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו"), ע"י המעשה בפועל דוקא. ולכן ניתנה התורה למטה דוקא — "למצרים ירדתם כו"³, שענין זה הוא רק בנוגע לגוף, ולא בנוגע לנשמה, וכפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴ (שיום הולדתו, כ"ף מר-חשון, מתעלה ביום הש"ק זה) שרק הגופים הם בגלות, אבל לא הנשמות, שהרי הנשמה "היתה באמנה אתו ית"י"⁵ גם בהיותה למטה, ואפילו בשעת החטא.

ויש גם מעלה בנסתר דתורה — מצד ענין הכוונה, שזוהי נשמת התומ"צ, כמובן ממארוז"ל⁶ שתפלה בלי כוונה כגוף בלא נשמה; והרי העילוי של הגוף נפעל ע"י הנשמה דוקא, כי, מצד הגוף כשלעצמו,

(1) פל"ז ואילך.	(5) תניא ספכ"ד.
(2) סנהדרין סה, א. וש"נ.	(6) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב. של"ה
(3) שבת פח, סע"ב.	מס' תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט),
(4) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 169 ואילך. (סע"ב).	
- וש"נ.

הגופים של בני"ה הם למטה מהגופים של אומות העולם, כמוכן מהדין שהגוף של אוה"ע אינו מטמא⁷, ולכן, מעלת הגוף באה לידי ביטוי ע"י הנשמה דוקא.

וזוהי המעלה המיוחדת של רבינו הזקן שהוא פוסק הן בנגלה תורה והן בנסתר דתורה.

ב. ובשבת מברכים גופא — הרי זה שבת מברכים חודש כסלו:

חודש כסלו הוא חודש השלישי לאחרי חודש תשרי, בדוגמת חודש סיון, שהוא חודש השלישי לאחרי חודש ניסן, והיינו, שסיון הוא חודש השלישי של חדשי הקיץ, וכסלו הוא חודש השלישי של חדשי החורף⁸. והחילוק ביניהם:

חודש סיון שייך לעבודה דתומ"צ מצד עצמם, ובא בהמשך לחודש ניסן, שענינו הוא עבודת הצדיקים, שהרי בחודש ניסן נעשו בני"ה מציאות חדשה, בדוגמת גר שנתגייר שהוא "כקטן שנולד"⁹, ובהמשך לזה בא חודש סיון, "ירחא תליתאי", שבו ניתנה "אוריאל תליתאי לעם תליתאי" (כדברי הגמרא¹⁰ בסוגיא דמ"ת); ואילו חודש כסלו שייך לעבודה דתומ"צ כפי שנעשים ע"י עבודת התשובה, שזהו ענינו של חודש תשרי, ובהמשך לזה בא חודש כסלו, "ירחא תליתאי" הקשור עם נתינת "אוריאל תליתאי לעם תליתאי", כפי שנעשה ע"י עבודת התשובה.

וזוהו גם מ"ש בלקו"ת להאריז"ל (פ' ויצא ד"ה ענין הז' כוכבי לכת)¹¹ בהחילוק שבין החדשים מניסן כו' (כולל חודש סיון) ומתשרי כו' (כולל חודש כסלו), שחודש סיון הו"ע אור ישר, וחודש כסלו הו"ע אור חוזר, והיינו, לפי שחודש כסלו הוא החודש השלישי מתשרי, שענינו הוא עבודת התשובה, ובהמשך לזה הנה גם העבודה דתומ"צ היא כפי שנעשים ע"י עבודת התשובה.

ג. והענין בזה:

אע"פ שמצות ועבודת התשובה היא נעלית ביותר, גדולה ורחבה ועמוקה כו', ועד להזזה כללית שפועלת שינוי כללי באדם להעמידו

7 רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"ג. וש"נ.

8 וראה אנציק' תלמודית (כרך ה) ערך גוי ע'.

9 יבמות כב, א. וש"נ.

10 שבת שם, א.

11 ראה גם תו"מ חכ"ד ע' 29 הערה 25.

8 ראה גם שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח

כסלו תשכ"ג ס"ג (תו"מ חל"ה ע' 217). וש"נ.

במעמד ומצב נעלה ביותר, מן הקצה אל הקצה, מהקצה היותר תחתון אל הקצה היותר עליון, שזהו ענין שבאין ערוך — הרי לאחרי שמגיעים לעבודת התשובה, אין להשאר בעבודת התשובה בלבד, אלא צריך להמשיך זאת בקיום התומ"צ בפועל, שע"י התשובה ה"ה נעשים באופן נעלה יותר.

ומה שמצינו אצל ר' אלעזר בן דורדיא¹² שנשאר בעבודת התשובה — הרי זה רק באופן של הוראת שעה (כלשון רבינו הזקן בתניא¹³), אבל אין זה הסדר של עבודה תמידית, ואדרבה: התשובה של ראב"ד פעלה ש"בכה רבי כו"¹², ואצל רבי הרי זה נמשך בענין התומ"צ.

— רבי מצד עצמו, לא הי' שייך לענין הבכי', כיון שלא הי' לו על מה לבכות. וע"ד המדובר פעם¹⁴ אודות הסיפור הידוע¹⁵ שאדמו"ר מהר"ש אמר על עצמו שלא בכה אף פעם, כיון שלא הי' לו על מה לבכות, ורק כשראה את עבודתו של א' מבני רבינו הזקן, הרי זה עורר אצלו ענין של בכי'. ועד"ז בנוגע לרבי, שבראותו את התשובה של ראב"ד, בכה ואמר, אמנם "יש קונה עולמו בשעה אחת"¹², אבל אצלו הרי זה נמשך בעבודה של קיום התומ"צ.

ולכן, עיקר הלימוד הוא (לא מעבודתו של ראב"ד, שממנה למדים רק פרט אחד, אבל כללות הענין אינו אלא בתור הוראת שעה, אלא) מעבודתו של רבי,

— שנקרא "רבינו הקדוש", היינו, שהוא "רבי" של כל אחד מישראל¹⁶, שצריך ללמוד ממנו, וכמו בפשטות הענינים, שכל ההלכות למדים מהמשנה (שנתבארה בגמרא וכו'), שסודרה ע"י רבי —

שענין התשובה צריך להיות נמשך בעבודה דקיום התומ"צ דוקא, וכלשון חז"ל¹⁷: "תשובה ומעשים טובים", והרי סדר בתורה הוא גם תורה¹⁸, והיינו, שלכל לראש צריך להיות ענין התשובה, וע"י הקדמה זו נעשה אצלו קיום המצוות באופן אחר לגמרי — "מעשים טובים" (ומאירים)¹⁹.

וזהו ענינו של חודש כסלו, החודש השלישי מתשרי שענינו עבודת

(12) ע"ז יז, סע"א. וש"נ.

חנ"ב ע' 152.

(13) ספמ"ג.

(17) ברכות יז, א. אבות פ"ד מ"ז. ועוד.

(14) ראה לעיל ע' 62 ואילך. וש"נ.

(18) ראה פסחים ו, ב. של"ה חלק

(15) סה"ש תש"ד ע' 125.

תושבע"פ, כלל לשונות בתחלתו (תב, ב).

(16) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 256 ואילך.

(19) ראה תו"מ חל"ד ע' 96 ואילך. וש"נ.

התשובה — שבו ישנו הענין ד"אוריאל תליתאי לעם תליתאי" כפי שהוא מצד עבודת התשובה.

ד. ביאור הדברים:

באגרת התשובה²⁰ מבאר רבינו הזקן ש"מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד. . דהיינו, שייגמור בלבו בלב שלם לכל ישוב עוד לכסלה. . ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת", ומזה מובן, שענין התשובה צריך לפעול הקיום של כל רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת בפועל, אבל, היסוד הוא "עזיבת החטא בלבד" — "בלבד" דייקא, שמדגיש את ענין האחדות, כמו "הוא ושמו בלבד"²¹, "הוא לבדו הוא"²², שזוהי תנועת התשובה — "והרוח תשוב אל האלקים גו"²³, שישנה לא רק בתשובה עילאה, אלא גם בתשובה תתאה, שגם בה ישנה התנועה של התקשרות עם אחדות הפשוטה, כמו בתשובה עילאה שענינה "אתדבקות רוחא ברוחא"²⁴; אמנם, תנועה זו של "בלבד", נמשכת ובאה לידי ביטוי בכך "שיגמור בלבו כו' הן במ"ע הן במל"ת", כאמור לעיל שתכלית התשובה הו"ע ה"מעשים טובים" שלאחרי התשובה.

וזהו ענינו של חודש כסלו, "ירחא תליתאי", שבו היתה התגלות תורת החסידות — כי, ענינה של תורת החסידות היא להמשיך בעולם את ענין האחדות (כנ"ל בענין התשובה), שהרי כל ענין החסידות הוא שכל אחד יוכל להבין אלקות באופן של הבנה והשגה בשכל הגשמי, ועד ל"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו. . נמצא כלל כו'" (כמבואר בתניא²⁵),

— כפי שענין זה התחיל ע"י רשב"י, שמעלתו על שאר תנאים ואמוראים היא שחיבר פנימיות התורה עם נגלה דתורה²⁶, ובזה ניתוסף יותר בזמנו של האריז"ל, ולאח"ז ע"י הבעש"ט, ולאח"ז ע"י רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד, באופן ד"פוצו מעינותיך חוצה", ובפרט לאחרי פטרבורג²⁷, שגם רזין דרזין דאורייתא באים באופן של הבנה והשגה בשכל אנושי ואפילו בשכל דנה"ב —

וזהו גם הקישור עם משיח, כיון שענינו של משיח הוא גילוי

(24) ראה תניא אגה"ת פ"ט ואילך.

(25) פ"ה.

(26) ראה תו"מ סה"מ אייר ע' רעז ואילך. וש"נ.

(27) ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(20) פ"א.

(21) פרד"א רפ"ג.

(22) פיוט "וכל מאמינים" דימים הנוראים.

וראה תניא פ"כ.

(23) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.

ובכ"מ.

הפנימיות של העולם, ועד לגילוי אלקות בעולם באופן שכפי "שאני נכתב אני נקרא"²⁸, ולא כמו קודם ביאת משיח, שנקרא באופן אחר מכמו שנכתב, כיון שזה עדיין לפני הזמן של גילוי טעמי תורה, "ישקני מנשיקות פיהו"²⁹.

ה. וזהו גם מ"ש במדרש תנחומא³⁰ שלמחרת יוהכ"פ נצטוו בני"י על עשיית המשכן, ו"בשלשה חדשים נגמרה מלאכת המשכן, תשרי מרחשון כסלו".

והענין בזה — ע"פ האמור לעיל שתכלית התשובה הו"ע ה"מעשים טובים" שלאחרי התשובה, ולכן, מיד לאחרי התשובה דיוהכ"פ שפעלה הענין ד"סלחתי כדברך"³¹, נצטוו בני"י על עשיית המשכן — "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"³², "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"³³, וענין זה נעשה עי"ז שהתנדבו תחילה "זהב וכסף ונחושת וגו'"³⁴, "יג או ט"ו דברים גשמיים (כב' הדעות שבזה)³⁵, עבור עשיית משכן גשמי; ונשלמה עשייתו בחודש כסלו, "ירחא תליתאי", שבו נעשה הענין ד"אוריאן תליתאי לעם תליתאי" כפי שהוא מצד עבודת התשובה.

ויש להוסיף, שכשם שבחודש כסלו מודגש שתכלית התשובה היא שתומשך בפרטי עניני העבודה דתומ"צ, כן הוא גם בנוגע לברכת החודש (בכל החדשים, ובמכ"ש חודש כסלו, "ירחא תליתאי" הקשור עם עבודת התשובה), שהתכלית היא שתהי' המשכת הברכה בכל הששה ענינים שבנוסח ברכת החודש באופן גלוי ומפורט, ובפשטות — שהקב"ה נתן לבני"י את כל הענינים בגשמיות, וכהפתגם הידוע³⁶, שבני"י עושים מהגשמיות — רוחניות, שזהו"ע דאור חזור, ששייך לחודש כסלו (כנ"ל ס"ב).

ו. וע"פ מ"ש³⁷ "ונשלמה פרים שפתינו", הרי מובן, שע"י הלימוד והדיבור בזה אכן נפעלים ענינים אלו, ובאופן שיש בו את כל הפירושים ב"נשלמה" (ככל תיבה בתורה בלשון הקודש שכוללת את כל הפירושים)

(28) פסחים נ, סע"א. וש"נ.	(34) שם, ג.
(29) שה"ש א, ב ובפרש"י.	(35) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 153.
(30) ס"פ פקודי.	(36) ראה "היום יום" כז טבת. כט אדר
(31) שלח יד, כ. וראה תנחומא שם.	שני. כז אלול. — וראה גם תר"מ הל"ט ע'
(32) תרומה כה, ח.	76. וש"נ.
(33) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א.	(37) הושע יד, ג. וראה לקו"ש חל"ב ע'
ועוד.	38. וש"נ.

— לא רק מלשון תשלום, אלא גם מלשון שלימות³⁸, והיינו, שנפעלים כל הענינים בשלימות.

ועי"ז נעשים מוכנים לקבל את ביהמ"ק השלישי, שכבר "בנוי ומשוכלל" למעלה, וצריך רק להתגלות מלמעלה למטה³⁹, בביאת משיח צדקנו.

* * *

ז. יום הש"ק שבו מברכים חודש כסלו, חל בכמה שנים בפרשת חיי שרה.

וכיון שכל דבר שבעולם אינו בדרך מקרה ח"ו, אלא בהשגחה פרטית (כתורת הבעש"ט⁴⁰),

— וכידוע מ"ש הרמב"ם בהלכות תעניות⁴¹ [לא באופן של רמז ודרוש כו', אלא פס"ד להלכה] גודל העונש על האומרים "דבר זה ממנהג העולם אירע לנו . . נקרה נקריית", עד כדי כך, שזהו עונש שקשור גם עם היפך החיים. ומגודל העונש מובן גם גודל הפגם, שהרי העונש הוא לפי ערך הפגם⁴², והיינו, לפי שעונשי התורה אינם סתם עונש (בגלל ש"השופט כל הארץ לא יעשה משפט"⁴³), אלא המכוון בזה הוא לתקן את הפגם⁴⁴, ובנדו"ד, גודל העונש על שלילת הענין דהשגחה פרטית הוא לפי שאין זה רק חסרון בהשקפה ע"פ התורה, ענין של הידור בעלמא, אלא זהו ענין שנוגע לחייו של יהודי, ונוגע למילוי שליחותו לברר גופו ונפשו הבהמית ועד לחלקו בעולם —

ועאכו"כ כאשר מדובר אודות עניני תומ"צ הרי בודאי שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, הרי מובן, שהאמור לעיל אודות חודש כסלו שייך גם לפרשת חיי שרה.

ח. בפרשת חיי שרה יש כו"כ ענינים, אבל, ישנו ענין שלמדים (לא רק מתיבה אחת או פסוק אחד בפרשה, אלא) מפרשה שלימה שיש בה כו"כ פסוקים: "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים"⁴⁵, שהרי ישנם כו"כ הלכות — "תורתן של בנים" — שלמדים מתיבה אחת או

(42) ראה גם תניא פכ"ד בהגהה.

(43) וירא יח, כה.

(44) ראה גם תו"מ חנ"ב ריש ע' 92. וש"נ.

(45) ב"ר פרשתנו פ"ס, ח. הובא בפרש"י

פרשתנו כד, מב.

(38) ראה גם לקו"ת ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.

(39) ראה פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

ועוד.

(40) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט

ואילך. ובכ"מ.

(41) פ"א ה"ג.

אפילו מאות אחת (כהדוגמא שהובאה על זה — שכל פרק השואל מיוסד על אות וא"ו אחת⁴⁶), ואילו הפרשה של אליעזר — "שיחתן של עבדי אבות" — נאמרה באריכות ובהכפלה, ואריכות והכפלה זו היא חלק גדול בפרשת חיי שרה.

ויש לבאר מאמר זה שבו מודגשת המעלה של "שיחתן של עבדי אבות" לגבי "תורתן של בנים" — שאף שמדובר אודות "עבד", ואודות "שיחה" בלבד, יש בזה עילוי לגבי "תורתן של בנים", הן בנוגע לבנים והן בנוגע לתורתם.

ובהקדמה — שהחילוק בין עבד לבן ("אם כבנים אם כעבדים"⁴⁷) הוא חילוק שבאין ערוך, וכדאיתא בגמרא⁴⁸ "אתם קרויין בנים וקרויין עבדים, בזמן שאתם עושין רצונו של מקום, אתם קרויין בנים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרויין עבדים".

ונוסף לזה ישנו גם החילוק בין "שיחתן" ל"תורתן" — אפילו אצל עבדים, שגם הם שייכים לתורה, במכ"ש מגוי, כדברי הגמרא⁴⁹ "גוי ועוסק בתורה (בשבע מצות דידהו) . . ככהן גדול", ועאכו"כ עבד, שהוא נימול, והיינו, שהוא במעמד ומצב של "ברית עולם"⁵⁰ עם הקב"ה, ומחוייב בריבוי מצוות (לא רק שבע מצוות דידהו), ואעפ"כ אומרים שאפילו "שיחתן של עבדי אבות" יש בה עילוי לגבי "תורתן של בנים".

ט. והענין בזה:

מבואר בלקו"ת⁵¹ בקיצור ובארוכה יותר באוה"ת⁵² (להצ"צ), ש"שיחה" הו"ע התפלה, כמ"ש⁵³ "ויצא יצחק לשוח בשדה", והיינו, לפי שהתפלה היא "חיי שעה"⁵⁴, כיון שהתפלה היא על ענינים גשמיים, "רופא חולים" ו"מברך השנים" וכיו"ב, שאינם אלא צורך חיי שעה.

— בתפלה יש אמנם הענין דסידור "שבחו של הקב"ה"⁵⁵, שזהו"ע ג' ראשונות, וכן ג' אחרונות שהם "שבח והודי' לה"⁵⁵, אבל זהו רק ענין של הכנה והקדמה או סיום, ואילו עיקר ענין התפלה הוא בקשת צרכיו — "שואל צרכיו שהוא צריך להם כו"⁵⁵, שזהו"ע י"ב ברכות אמצעיות, שהם בנוגע לענינים גשמיים, "חיי שעה".

(46) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, רע"א.

(50) לך לך יז, יג.

ברכה צה, ד. ובכ"מ.

(51) ברכה צו, ד.

(47) פיוט "היום הרת עולם" בתפלת מוסף

(52) פרשתנו קכט, ב.

דר"ה.

(53) פרשתנו כד, סג.

(48) ב"ב יו"ד, א.

(54) שבת יו"ד, א.

(49) סנהדרין נט, א.

(55) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב.

ועז"נ "יפה שיחתן כו'" — שענין היופי הוא בתפלה דוקא, כי, ענין היופי הוא מהתכללות כמה גוונין דוקא (ולא גוון אחד בלבד, אפילו לא גוון לבן, שהוא גוון עצמי), וענין ההתכללות הוא בתפלה דוקא, שהרי התפלה פועלת שינוי בדברים גשמיים שיתעלו לקדושה, וכידוע החילוק שבין תורה לתפלה⁵⁶, שתורה ענינה המשכה מלמעלה למטה, משא"כ תפלה, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"⁵⁷, שענינה להעלות גם המטה מטה שיכלל בקדושה.

ולהעיר, שיש גם ענין התורה ששייך לתפלה, שהרי כדי לדעת כיצד להתפלל, צריך ללמוד הלכות תפלה וכו', וכמו"כ צריך ללמוד כל הענינים השייכים לתפלה בפנימיות התורה, בקבלה וחסידות, עד לקונטרס התפלה (שמפני טעמים משונים — שאינני יודע אותם... — לא לומדים אותו, אע"פ שהדפיסוהו כמ"פ); אבל ענין התורה הוא רק בתור הכנה, ולאח"ז פועלת התפלה על התורה שתהי' באופן אחר, כשם שהתשובה פועלת על כל עניני התומ"צ, כנ"ל.

י. וענין זה שייך גם לחילוק שבין בן לעבד:

בן — דבוק בהאב, שהרי "ברא כרעא דאבוה"⁵⁸, ורוצה מצד עצמו לעשות רצון האב, שזהו אפילו אצל בן למטה, ועאכו"כ בן למעלה, "בנים אתם לה' אלקיכם"⁵⁹, כפי שמבאר רבינו הזקן⁶⁰, שהבן למטה, "נלקח ממוח האב ונפרד ממנו אח"כ... (ו)נהי' מהות בפ"ע, אך הנשמה אינו כך, רק כולא חד, ואינה נפרדת ממנו ית' כלל", וכאמור לעיל (ס"א) שהנשמה היא "באמנה אתו ית'" גם בהיותה למטה.

משא"כ עבד — הרי "עבדא בהפקירא ניחא לי"⁶¹, ומה שעושה את רצון האדון, הרי זה רק באופן שמצד ממשלת האדון עליו כופה ושובר ומכריח את עצמו לעשות מה שדורשים ממנו, ללא טעם ועריכות ("געשמאק").

אמנם, גם אצל הנשמה ישנו ענין הכפי' — כי, הנשמה מצד עצמה אינה רוצה לירד לעולם, כי אם לעסוק בתורה כו', אלא ש"על כרחך אתה

— יבמות ג, א. יונת אלם רפ"ד. רפ"ב. ע"ח ש"כ"ג פ"א. עמה"מ שער עולם הבריאה פ"ז. של"ה קנד, א. "התמים" ח"ג ע' כז. ועוד.
 (59) פ' ראה יד, א.
 (60) לקו"ת דרושי ר"ה סב, ד.
 (61) גיטין יג, א. וש"נ.

(56) ראה תניא אגה"ת פ"י. תו"א בראשית א, ג. ובכ"מ.
 (57) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).
 (58) ראה עירובין ע, ריש ע"ב. פרש"י תוכות צב, א — ד"ה כבעל. תוד"ה מקמי

חיי"ט⁶², ובאופן ש"אדם לעמל יולד"⁶³ (וכמדובר פעם בארוכה⁶⁴ אודות השקו"ט בגמרא⁶⁵ מהו "עמל" זה), כיון שיש לה שליחות לברר את העולם.

וכן הוא גם בענין התפלה ("שיחה") — ש"המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה"⁶⁶, היינו, שבתפלה גופא ישנם ב' הענינים: מבואר בספרי קבלה שתפלת שמו"ע היא בחי' האצילות⁶⁷, וע"פ חסידות הרי זה הענין של יחודא עילאה⁶⁸.

וביחד עם זה, מבקשים בתפלת שמו"ע אודות ענינים גשמיים, ומזכירים גם ענין החטאים: "השיבנו כו'", "סלח לנו וכו'" — בה בשעה שעולם האצילות אינו סובל מציאות של רע, כמ"ש⁶⁹ "לא יגורך רע", שלכן, אפילו ענין החטאים כפי שהוא בשרשו, הרי זה שייך רק בעולם הבריאה, ולא בעולם האצילות, וכמו"כ אין שם מקום לענינים גשמיים, וכהלשון הידוע⁷⁰: "ווי קומט אַ בולקע אין אצילות".

אך הענין בזה — שהמאמר "ווי קומט אַ בולקע אין אצילות" הוא רק מצד סדר השתלשלות, אבל מצד עבודה, הנה גם כשנמצאים בעולם האצילות צריכים להזכיר ענינים גשמיים, שזהו כל ענין התפלה, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" — לפעול שגם המטה מטה ("ארצה") יתעלה לקדושה ("השמימה", למעלה מ"שמים" סתם⁷¹), כך, שגם ענינים גשמיים (כמו "בולקע") יוכלו להתעלות ולהיות באצילות.

וכידוע הסיפור⁷² אודות רבינו הזקן עם המלאך, בנו של הרב המגיד, שכאשר עסקו ביחודים הכי עליונים עד למעמד ומצב שיכולים לבוא לכלות הנפש, ראה הרב המגיד שרבינו הזקן אוכל בייגל... באמרו, שזהו ענין העבודה כו', והיינו לפי שענין העבודה פועל יותר מכפי שנקבע מצד סדר השתלשלות.

-
ואילך). וש"נ.	(62) אבות ספ"ד.
(69) תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג,	(63) איוב ה, ז.
סע"ג. וש"נ.	(64) ראה תו"מ חנ"ב ע' 34 ואילך. וש"נ.
(70) ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (סה"מ	(65) סנהדרין צט, ריש ע"ב.
תרס"ו-תרס"ז ס"ע ל). וראה גם ד"ה זה	(66) יבמות קה, ב. וראה לקו"ת ראה כד,
תשט"ז (תו"מ חט"ו ע' 118).	א. ובכ"מ.
(71) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, א.	(67) ראה סידור האריז"ל בתחלתו.
(72) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שכא.	כתהאריז"ל במקומות המקבילים.
וש"נ.	(68) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ח) ערך
	אחד — למסור נפשו באחד ס"א (ע' תפו

וע"ד שמצינו מ"ש ביוסף "ויבוא הביתה לעשות מלאכתו"⁷³,
 "למיבדק בכתבי חושבנא"⁷⁴, שעסק בעבודתו בכית פוטיפר, שהי' שר
 פרעה, בארץ מצרים, "ערות הארץ"⁷⁵, ובה בשעה הי' במעלתו ובמדריגתו
 בעולם האצילות⁷⁶ — שכל זה הוא מצד מעלת העבודה, שעל ידה יכולים
 לפעול הכל!

יא. וענין זה שייך לכל אחד מישראל — כמודגש בדיוק הלשון
 "עבדי אבות", כידוע⁷⁷ החילוק שבין אבות לשבטים, שבחי' השבטים היא
 באופן שכל שבט במסילתו יעלה, וכל אחד מישראל שייך לשבט מסויים,
 "משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם, שהם שרש ומקור נש"י".
 וכן הוא בנוגע להענין ד"שיחתן של עבדי אבות" — שלכל אחד
 מישראל ישנו הכח לפעול בירור העולם.

ועפ"ז יובן גם דיוק הלשון "עבדי אבות" (לשון רבים), אף
 שמדובר כאן רק אודות אליעזר עבד אברהם — כי, אצל כל אחד
 מישראל ישנו ענינים של כל האבות, הן ענינו של אברהם, ענין האהבה,
 הן ענינו של יצחק (שזהו ש"נכלל בה גם דחילו"⁷⁸), והן ענינו של יעקב,
 התכללות שניהם.

יב. ויש להוסיף ולבאר גם מה שהענין ד"יפה שיחתן של עבדי
 אבות" נאמר בתורה בנוגע לנישואי יצחק ורבקה דוקא:

ענין הנישואין הוא המשכת כח האין-סוף בעולם, ע"י ענין ההולדה
 כו"⁷⁹, שישנו לא רק אצל מין המדבר, אלא גם אצל מין החי והצומח.

ובענין זה יש הדגשה מיוחדת בנישואי יצחק ורבקה — כי, יצחק
 הי' צדיק בן צדיק, ואילו רבקה היתה בת בתואל, אחות לבן הארמי, "בת
 רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע"⁸⁰, "כשושנה בין החוחים"⁸¹, ועי"ז
 הי' ענין היחוד כו', לפעול בירור והפיכת הענינים שלמטה.

וזהו בדוגמת הענין ד"יפה שיחתן של עבדי אבות" — ענין
 התפלה לפעול בירור המטה.

(77) תו"א ר"פ וארא. ובכ"מ.

(78) תניא פי"ח. פכ"ה.

(79) ראה לקו"ת שה"ש לט, סע"ד ואילך.
 ובכ"מ.

(80) פרש"י תולדות כה, כ.

(81) שה"ש ב, ב ובשהש"ר עה"פ (פ"ב,
 ב (א)).

(73) וישב לט, יא.

(74) ת"א עה"פ.

(75) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר
 פ"א, ד.

(76) ראה תו"ח ס"פ ויחי ד"ה בן פורת
 יוסף (רמב, ד ואילך). סהמ"צ להצ"צ פא, א.
 ד"ה ומקנה רב תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רפא
 ואילך).

יג. אמנם, עיקר ענין הנישואין יהי' לעתיד לבוא,

כידוע⁸² שבזמן הזה ישנו רק ענין האירוסין של בני" עם הקב"ה והקב"ה עם בני", וכן בני" עם התורה, שזהו רק הענין ד"אסר לה אכולי עלמא כהקדש"⁸³, אבל עדיין אין זה תכלית השלימות — ענין היחוד שנעשה בנישואין, שאז נעשה אמיתית ענין ההולדה באופן של פירות ופירי פירות עד סוף כל העולם⁸⁴, וכפירוש הצ"צ⁸⁵ שעושים סוף לענין ההעלם (עולם מלשון העלם⁸⁶).

וענין זה יהי' בביאת משיח צדקנו, עליו נאמר⁸⁷ "עלה הפורץ לפניהם", שיפרוץ כל הגדרים כו'⁸⁸.

* * *

יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ואברהם זקן.

* * *

טו. הביאור בפירוש רש"י⁸⁹ ד"ה "המכפלה"⁹⁰, "בית ועלי" על גביו, ד"א שכפולה בזוגות" — שהמערה נקראת "המכפלה" ע"ש הבית הכפול (בית ועלי" על גביו) שהי' סמוך לה. אך עדיין אינו מובן: מדוע הוצרך אברהם ליתן ב' סימנים על המערה: (א) "המכפלה", (ב) "אשר בקצה שדהו"⁸⁹. ולכן מפרש פירוש נוסף, שזהו נתינת טעם שרצונו במערה זו דוקא, שהיא "כפולה בזוגות", לעשותה בית קברות לבני משפחתו — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 105 ואילך.

* * *

טז. בהמשך להמדובר לעיל (במאמר⁹¹) אודות מארז"ל⁹² "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב", ששייך

(88) חסר הסיום (המו"ל). — בסיום שיחה זו נזכר גם שרבותינו נשיאינו דרשו התמדה ושקידה בנגלה ובחסידות, מתוך תענוג גדול ("א געוואלדיקן געשמאק"), והפצת המעיינות. (89) פרשתנו כג, ט.

(90) כפי שהכריזו שידובר על פירוש רש"י זה, ובהמשך להמדובר במאמר אודות ענינה של מערת המכפלה ברוחניות. (91) לעיל ע' 263 ואילך. (92) אבות שבעה ערה 17.

(82) ראה שמו"ר ספט"ו. לקו"ת שה"ש מח, א"ב. ובכ"מ.

(83) קידושין ב, ריש ע"ב.

(84) ע"ד לשון חז"ל — כתובות רפ"ט.

זבחים לז, ב. ועוד.

(85) ראה גם תו"מ חנ"ב ס"ע 45 ואילך. ושי"נ.

(86) ראה לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

(87) מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית

ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם.

למ"ש בפרשתנו⁹³ "ואברהם זקן בא בימים"⁹⁴, וכנהוג בהתוועדויות האחרונות ללמוד אגרת התשובה — נתעכב עתה על ענין באגרת התשובה שיש בו "קלאָץ קשיא", ולעת-עתה לא ראיתי שיתעכבו על זה: בפרק ג' מבאר רבינו הזקן אודות הצומות שצריך להתענות על חטאים כו', ש"מי שריבוי הצומות מזיק לו . . אסור לו להרבות בתעניות כו'", "אלא מאי תקנתי", כדכתיב⁹⁵ וחטאך בצדקה פרוק, ש"יפדה כולן בצדקה", ומסיים, ש"אף שיעלה לסך מסוים, אין לחוש משום אל יבזז יותר מחומש⁹⁶, דלא מקרי בזבז בכה"ג מאחר שעושה לפדות נפשו מתעניות וסיגופים, ולא גרעא מרפואת הגוף ושאר צרכיו".
ואינו מובן:

לכאורה אין ראי' מהפסוק "וחטאך בצדקה פרוק" בנוגע לפדיון התענית ("אי לא מצי לצעורי נפשי") ע"י צדקה — שהרי "וחטאך בצדקה פרוק" אמר דניאל לנבוכדנצר בנוגע לעצם החטא, ולא בנוגע לענין של תענית, שבזה לא נתחייב נבוכדנצר כלל, ומה גם שלא הי' במעמד ומצב ד"לא מצי לצעורי נפשי"?! :

ה"תירוץ" על זה הוא — שכאשר לומדים אגרת התשובה, אין חיוב לעיין בתנ"ך ולראות על מה מדובר בפסוק! ...

אבל, השאלה היא לא רק מהפסוק בתנ"ך, אלא גם באגה"ת גופא: בסיום הפרק מוסיף רבינו הזקן: "וכמ"ש במ"א ע"פ⁹⁷ חסדי ה' כי לא תמנו", והכוונה היא להמבואר באגה"ק⁹⁸ בפירוש פסוק זה, — והרי עתה מודפסת אגה"ק יחד עם אגה"ת (לא כמו פעם שהתניא נדפס עם אגה"ת ללא אגה"ק). ואפילו אם היו מודפסים בפני עצמם, הרי כשרבינו הזקן כותב "כמ"ש במ"א", צריכים לראות מה כתוב שם —

ושם מדובר אודות פעולת הצדקה ש"עייז נתקנו כל הפגמים שפגם האדם בעונותיו כו'", ולכן "יוכל לפזר בלי גבול לתקן עונותיו, ומ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש היינו דוקא במי שלא חטא, או שתקן חטאיו בסיגופים ותעניות . . אבל מי שצריך לתקן נפשו עדיין, פשיטא דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף שאין כסף נחשב וכו'"; ואם כל

95 דניאל ד, כד.

93 כד, א.

96 כתובות נ, רע"א. וש"נ.

94 ראה ה"כותרת" לד"ה להבין ענין

97 איכה ג, כב.

משארז"ל יפה שעה אחת כו' — תו"א

98 ס"י.

פרשתנו טז, רע"א.

זה אינו מספיק להבין כוונת רבינו הזקן כאן — ממשיך לבאר ש"מדת חסד זו בלי גבול ומדה נקראת על שמו של הקב"ה, חסדי ה' .. כי .. הקב"ה נק' א"ס ב"ה ולמדותיו אין סוף, כדכתיב⁹⁷ כי לא כלו רחמיו", ובהמשך לזה מבאר מ"ש "חסדי ה' כי לא תמנו", "פי' לפי שלא תמנו, שאין אנו תמימים ושלמים בלי שום חטא ופגם .. ע"כ צריכין אנו להתנהג בחסדי ה' שהם בלי גבול ותכלית וכו'".

וא"כ, מדובר כאן אודות פעולת נתינת הצדקה בנוגע לתיקון החטא עצמו, שזהו ענין אחר מהמבואר באגה"ת אודות נתינת הצדקה כדי לפדות את התענית; ואילו הפסוק "וחטאך בצדקה פרוק", שמדבר (לא אודות פדיון התענית, אלא) אודות פדיון החטא עצמו, הובא באגה"ת דוקא, ולא באגה"ק?!

[ולהעיר, שהנפק"מ אם הצדקה מכפרת ישירות על החטא או שהיא במקום ענין התענית, נוגע גם לדינא — אם ה' אונס בנוגע לנתינת הצדקה: אם הצדקה מכפרת על החטא באופן ישיר, הרי "אונס רחמנא פטרי"⁹⁹; אבל אם הצדקה היא רק במקום ענין התענית, אזי לא מהני האונס בנוגע לצדקה, שהרי עדיין יכול להתענות עכ"פ חצאי יום (אא"כ האונס הוא בנוגע לתענית).

וע"ד שמצינו בנוגע לפסח שני, אם הוא רגל בפני עצמו או תשלומין לראשון, שנפק"מ לדינא — אם הזיד בראשון ונאנס בשני כו'¹⁰⁰].

ועוד זאת: מצינו באגה"ק¹⁰¹ ענין הצדקה בשביל המשכת החסד בלי גבול כו', ושם לא נזכר כלל הענין דתיקון נפשו כו'. וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יז. נוסף על הביאור בפירוש רש"י בנוגע למערת המכפלה — יש גם הוראה שלמדים מפרשה זו, כידוע הפתגם¹⁰² שצריכים לחיות עם פרשת השבוע, והתורה היא נצחית¹⁰³, ובנדו"ד יש הוראה בענין שנוגע לזמננו זה¹⁰⁴ — שהרי גם עכשיו יש "טומל" אודות מערת המכפלה (שיש

(103) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(99) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

(104) ראה גם מכתב מוצש"ק מבה"ח

(100) ראה פסחים צג, א"ב.

כסלו שנה זו (אג"ק חכ"ו ע' כד ואילך):

(101) סיי"ז. ועוד.

"אעתיק בזה נקודה ממה שנדבר היום בהתועדות כו'".

(102) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק

ב"היום יום" ב חשון).

"בני חת" שיושבים סביב המערה וטוענים שהיא שייכת אליהם כו'), ועד שנעשה ענין שעולה על שולחן מלכים, גם אצל אומות העולם — כיצד יכולים לפעול שתהי' לבנ"י בעלות על מערת המכפלה, ולפעול זאת (לא בכח, וללא מלחמה, אלא) בדרכי שלום¹⁰⁵:

כאשר אברהם פנה לעפרון ובני חת בקשר למערת המכפלה, ואמרו לו "במבחר קברינו קבור את מתך"¹⁰⁶, אבל אנו נשארים בעלי-בתיים... — מספרת התורה אודות הפעולות שעשה אברהם אבינו עד שהשיג בעלות על מערת המכפלה, באופן ש"ויקם גו' לאברהם למקנה גו'"¹⁰⁷.

ובכן:

בנוגע לסיפור התורה "ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת"¹⁰⁸ — מובן מדברי המדרש* שהי' זה ענין בלתי רצוי.

[והסיבה לכך שהי' יכול להיות ענין בלתי רצוי אצל אברהם — הרי זה ע"ד המבואר בהשיחות¹¹³ שביאת אברהם מצרימה פעלה אצלו ירידה כו'¹¹⁴. וע"ד הסיפור¹¹⁵ שמשה רבינו למד עם תינוקות של בית רבן בהיכלות דגן-עדן מ"ש¹¹⁶ "ויפול אברהם על פניו ויצחק גו'", והסביר להם: אם תאמרו איך אפשר הדבר אשר אברהם יהי' מסתפק במאמר השם, תדעו, אשר זהו מצד הגוף, ואשר גם גוף קדוש בשר הוא].

ומובן, שסיפור זה בתורה אינו כדי לומר ענין של חסרון ח"ו על

(* בנוגע לנתינתו ז' כבשות לאבימלך¹⁰⁹, ומהשתחוואות יעקב לעשו¹¹⁰. ואולי לכן פירשו בכמה מדרשי רז"ל¹¹¹ שהשתחוה להקב"ה.

ע"ד החסידות — לעיין בהדרושים¹¹² שפירשו בהחילוק בין יוסף שנענש על אמירתו לשר המשקים, משא"כ האבות. וכמובן — חילוק עיקרי בין השתחוואה להג"ל.

105) אף שאילו לא היתה אפשרות לפעול זאת בדרכי שלום, אלא בכח, היו צריכים לילך בכח.	112) ד"ה ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו עזר"ת; תרפ"ח (סה"מ עזר"ת ס"ע קב ואילך; תרפ"ח ע' כב ואילך).
106) פרשתנו כג, ו.	113) ראה תו"מ חמ"א ס"ע 220 ואילך. וש"נ.
107) שם, יז"ח.	114) ראה מאור עינים ס"פ שמות.
108) שם, ז.	115) "התמים" ח"ב ע' עא. קובץ מכתבים לתהלים ע' 197. ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' תנד ואילך.
109) ב"ר פנ"ד, ד.	116) לך לך יז, יז.
110) ראה תו"ש וישלח לג, ג (אות יג).	
111) ראה ב"ר פנ"ח, ו וביפה תואר (וראה גם מכתב שבהערה 104).	

אברהם, אלא כדי ללמדנו הוראה שלא נעשה כן — שלא נשתחוה וניפול לרגליהם לבקש מהם שיתנו לנו את מערת המכפלה.

ולאידך גיסא, בנוגע לשאר הענינים שעשה אברהם אבינו בענין זה, לא מצינו בשום מקום ענין שלילי, ומזה מובן, שהתורה מספרת זאת כדי שנלמד מזה הוראה שגם אנו צריכים להתנהג כן.

ובכן:

אברהם אמר לבני חת: "גר ותושב אנכי עמכם"¹¹⁷, ומפרש רש"י¹¹⁸, "אם תרצו, הריני גר, ואם לאו, אהי' תושב ואטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה"¹¹⁹ לזרעך אתן את הארץ הזאת".

ולכאורה: למה הוצרך אברהם לדבר בסגנון כזה — הרי הי' יכול להסביר בטוב טעם שייכותה של מערת המכפלה לבנ"י [כיון שזהו לא רק מקומם של אדם וחיה, אלא גם מקומם של אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאח], ולא לבני חת?!

אך הענין הוא — שאברהם ידע שע"י דיבורים טובים והסברים כו', לא יפעל על הגוים; הדרך היחידה היא לומר "אם תרצו כו' ואם לאו כו' אטלנה מן הדין", וכאשר הגוי שומע שיטלו זאת ממנו בעל-כרחו — ובאופן שהיהודי מזכיר את הקב"ה, "ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר"¹²⁰, "שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת" — אזי מתפעל מזה, ונעשה ידיד טוב, ונוטל את הארבע מאות שקל, ונותן לו את מערת המכפלה.

* * *

יח. בנוגע להחילוק בין המבואר באגה"ת להמבואר באגה"ק¹²¹:
 באגה"ת מדייק רבינו הזקן "ואף שיעלה לטן מסויים אין לחוש כו'" (משא"כ באגה"ק) — כיון שמדבר אודות ענין הצדקה כדי לפדות את התענית, שצדקה זו היא במדידה והגבלה — לפי ערך מספר התעניות

117) פרשתנו שם, ד. מספיק רמז בלבד, משא"כ עכשיו כו'.

118) (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר:) בשנים שעברו, הי' מספיק רמז בלבד,

119) (120) תהלים כ, ח.

121) בא' הרשימות צויין שבמהלך ההתוועדות הביט כ"ק אדמו"ר שליט"א כמ"פ על השעון, ומפני קוצר הזמן לא נשלם הביאור באגה"ת (המו"ל).

117) פרשתנו שם, ד.

118) (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר:) בשנים שעברו, הי' מספיק רמז בלבד,

ולא היו צריכים יותר מזה... אבל עכשיו, יש צורך לפרש כל דבר בגלוי (וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' אומר לפעמים: חמשים שנה לא גילו פתגם זה (ראה סה"ש תש"ט ע' 320)). וכמו"כ בנוגע לפירוש רש"י זה, שפעם הי'

שצריך להתענות, וכמו שהקרבנות (שהרי "התענית הוא במקום קרבן" ¹²²) "הן בבחי' שיעור ומדה וגבול" ⁹⁸; ולכן גם כאשר נתינת הצדקה היא יותר מחומש, ועד "להרבות מאד מאד בצדקה", ב"פ מאד (ע"ד מ"ש" ¹²³ טובה הארץ מאד מאד" ¹²⁴, הרי זה עדיין עולה "לסך מסויים" בלבד, ולא באופן של בלי גבול.

וכללות הענין בזה — דכיון שכוונת רבינו הזקן לבאר שענין התשובה, גם באופן "שיהי' לרצון לפני ה' כו'", כפי שהי' נפעל ע"י הקרבן, ועכשיו נפעל ע"י התענית ¹²², הוא באופן ש"קרוב אליך הדבר מאד גו'" ¹²⁵ (לא סתם "קרוב", אלא "קרוב .. מאד" ¹²⁶, כי גם "אי לא מצי לצעורי נפשי", יש לו עצה לפדות ע"י צדקה — הרי זה צ"ל באופן מדוד ומוגבל דוקא; משא"כ בנוגע לנתינת צדקה באופן של בלי גבול, אי אפשר לומר שזהו "קרוב .. מאד".

ואילו באגה"ק מדבר רבינו הזקן (גם) אודות ענין הצדקה מצד עצמה, שעל ידה ממשיכים חסדי ה' שהם בלי גבול ותכלית, ולכן צ"ל נתינת הצדקה באופן של בלי גבול — "בכל מאדך" ¹²⁷ (אף שזהו רק "מאד שלך" ¹²⁸, ויכול להיות שלגבי מישהו אחר הרי זה נחשב לגבול) — שלכן דורש רבינו הזקן אפילו מאלו "אשר מטה ידם בלי שום משען ומשענה וממש לוויים ואוכלים כו'" ¹²⁹, שגם הם צריכים להשתתף בענין הצדקה, ליתן להשד"ר עבור "מעמד" כו' יותר מכפי יכלתם; וכיון שדורש זאת מכולם, הרי בודאי יש ביניהם גם "מי שלא חטא, או שתקן חטאיו בסיגופים ותעניות" (או ע"י יסורי רעב, שאין יסורים גדולים מהם ¹³⁰), כך, שנתינת הצדקה אינה בשביל תיקון נפשו כו', אלא מצד ענין הצדקה כשלעצמה, שהיא באופן של בלי גבול, וכמאמר רז"ל ¹³¹ "אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס" (ומ"ש רבינו הזקן ⁹⁸ רק "אין בן דוד בא כו'", י"ל בדא"פ שזהו כדי לסיים בדבר טוב).

ואעפ"כ, גם באגה"ת שבה מדובר אודות נתינת הצדקה במדידה והגבלה, מביא רבינו הזקן "מ"ש במ"א ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו", אף

(128) ראה תו"א מקץ לט, ריש ע"ד. ובכ"מ.

(129) אגה"ק רסט"ז.

(130) ראה מכילתא בשלח טז, ג. יל"ש שם רמז רנו (בסופו).

(131) סנהדרין צז, א.

(122) אגה"ת פ"ב.

(123) שלח יד, ז.

(124) ראה לקו"ת ר"פ שלח.

(125) נצבים ל, יד — דף השער דספר

התניא.

(126) ראה גם לעיל ע' 124. וש"נ.

(127) ואתחנן ו, ה.

ששם מדובר אודות נתינת הצדקה בלי גבול — כי, גם כאשר נתינת הצדקה בפועל היא במדידה והגבלה, צ"ל במחשבתו עכ"פ התנועה של בלי גבול, שזוהי תנועת המס"נ, בתור התעוררות כו' לעבודה בפועל.

* * *

יט. הביאור בפירוש רש"י⁸⁹ ד"ה "בכסף מלא", "אשלם כל שווי", וכן דוד אמר לארונה¹³² בכסף מלא" — שאע"פ שאברהם הי' יכול ליטול את מערת המכפלה "מן הדין", שאמר לו הקב"ה "לזרעך אתן את הארץ הזאת", מ"מ שילם כל שווי. ועל זה מביא ראי' מדוד, שאף שזכה בכל ירושלים מדין כיבוש, קנאה מארונה בכסף מלא (כדי שלא תהי' לו אחיזה ושייכות למזבח ולקרבתו. ועד"ז בנדו"ד, שלא תישאר בה שום שייכות לעפרון). ועפ"ז מובן בפשטות מדוע אין למדים מכאן שקרקע נקנית בכסף (נוסף על תירוץ התוס'¹³³ "דדלמא ה"מ מנכרי שכל קנינו בכסף"¹³⁴), כיון שנתינת הכסף לא היתה בתור קנין, שהרי היתה קנוי' לו בלאה"כ¹³⁵, אלא בכדי שלא תהי' לעפרון שום שייכות בה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹³⁶ בלקו"ש ח"י ע' 60 ואילך.

*

כ. ה"יינה של תורה" בפרש"י ד"ה "המכפלה", בהמשך להמבואר במאמרו⁹¹ בענין "ה' מכפלה" — נכלל בלקו"ש הנ"ל סט"ו.

*

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שצריכים כבר לחשוב אודות תפלת מנחה... ונתן המזונות עבור המלוה-מלכה, וצוה להכריז הזמן והמקום. לאחרי אמירת ברכה אחרונה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "פדה בשלום"].

●

בח"מ", באמרו: כבר הגיע הזמן שיתחילו ללמוד שו"ע של רבינו הזקן!...

(135) וכמ"ש (לך לך יג, יז) "קום התהלך בארץ גוי", שקנאה בחזקה (ראה ב"ב ק, א). (136) בשילוב שיחת ש"פ חיי שרה תשי"ט.

(132) דברי הימים-א כא, כב-כד.

(133) קידושין כו, א.

(134) בענין זה הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א מ"ש בשו"ע רבינו הזקן בהלכות פסח (סתמ"ח סי"ב) "שאינ הנכרי קונה קרקע .. אלא בשטר עם הכסף, כמו שנתבאר